



Høring i helse- og omsorgskomiteen den 9. mai 2019

Meld. St. 19 (2018-2019) Folkehelsemeldinga. Gode liv i eit trygt samfunn.

Fra Legeforeningen møter: Marit Hermansen, president; Ole Johan Bakke, kommuneoverlege i Holmestrand og sentralstyremedlem

Legeforeningen har et sterkt og langvarig engasjement for folkehelse. Den nye stortingsmeldingen er en anledning til å fremme løsninger på viktige områder som tidlig innsats, forhindring av tidlig død som følge av ikke-smittsomme sykdommer og reduksjon av sosiale helseforskjeller. Stortingsmeldingen inneholder mange svært gode virkelighetsbeskrivelser av utfordringene på folkehelsefeltet. På tiltakssiden, derimot, er det mangelfullt. Selv om Norge gjør det godt på folkehelseindikatorer i internasjonal sammenligning, går det på flere områder i feil retning. Det vises til høringsuttalelse av 1.10.2018, hvor Legeforeningens kom med konkrete forslag til tiltak, og den felles høringsuttalelsen fra Alliansen for fysisk aktivitet i skolen.

Legeforeningens hovedbudskap:

- Utfordringene innenfor ikke-smittbare folkesykdommer beskrives godt, men følges ikke opp med tilstrekkelig virksomme tiltak. På alkohol- og tobakksfeltet bør taxfree-ordningen innstrammes og avgiftspolitikken brukes i mer utstrakt grad for å begrense den skadelige bruken.
- Gode tjenester for sårbare barn er en god helseinvestering både for den enkelte og for samfunnet som helhet. Fastlegeordningen er et lavterskeltilbud som må styrkes og gjøres lettere tilgjengelig for sårbare grupper.
- I skolen bør én time daglig fysisk aktivitet innføres.
- Det bør tas initiativ til en offentlig utredning om ulikhet i helsetjenesten.

Lite forpliktende på området tidlig innsats. Meldingen skyver mange av de sentrale spørsmålene foran til kommende meldinger. Spesielt mangler det omtale av betydningen av å sikre en stabil fastlegeordning i årene fremover. Fastlegeordningen er et lavterskeltilbud for barn og deres foresatte i spørsmål som gjelder både overvekt/fedme og psykiske lidelser. Legeforeningen har pekt på at bedret samarbeid mellom skolehelsetjenesten, helsestasjoner og fastlege vil gjøre det enklere å avdekke barn som utsettes for vold eller overgrep. Her burde meldingen gått lengre i tiltakene for å bedre samfunnets evne til å avdekke skadelige oppvekstvilkår. Konkrete tiltak kan være krav om epikrise fra fastlege til helsesøster etter utført helsekontroll, og reduserte egenandeler for unge.

Sunne valg må gjøres enklere, både i og utenfor helsetjenesten. I tillegg trengs det strukturelle tiltak, fordi individene tar sine valg innenfor rammer som de selv ikke har full kontroll over. På området ernæring og kosthold er vi midtveis i en nasjonal handlingsplan. Legeforeningen imøteser regjeringens arbeid med å bedre formidlingen av myndighetenes kostholdsråd, blant annet gjennom kampanjen #MerAv. Likevel kunne denne stortingsmeldingen fremmet tiltak som å fjerne moms på frukt og grønt og å øke avgiften på usunne matvarer. Avgiftspolitikken har dokumentert effekt på befolkningens forbruk av varer og tjenester. Vi anerkjenner at dette spørsmålet vil behandles i NOU 2019:8 og vil gi vårt innspill til den utredningen.

Alkohol må få en større plass i folkehelsearbeid. En ny metastudie på tvers av 195 land og regioner finner at skadevirkningene av alkoholforbruk inntreffer allerede fra første enhet. Alkoholforbruk er blant de største risikofaktorene for død og uførhet på verdensbasis. Denne stortingsmeldingen viderefører regjeringens alkoholpolitikk. Tiltak som ville gjort mer for å redusere skadevirkningen av alkoholforbruk er økt avgift og innstramning av taxfree-salget. Det er også behov for å styrke det forebyggende arbeidet i arbeidslivet, gjennom blant annet gode retningslinjer for alkoholbruk på arbeidsplasser.

Mye er oppnådd på tobakksfeltet, men viktige grupper er ikke nådd. Den langsiktige målsetningen burde være et tobakksfritt samfunn. Da må de gjenværende 12 % av befolkningen nås. Man har til nå ikke klart å nå populasjonen i fengsler og rus- og psykiatriske institusjoner i like stor grad. Her vil det ligge en



**DEN NORSKE
LEGEFORENING**

stor helsemessig gevinst i at myndighetene kommer på banen. Regjeringens nye tobakksstrategi for årene 2019-2021 setter seg realistiske målsetninger om reduksjon av utbredelsen til snus og tobakk. Det er likevel uklart hvordan disse målene skal oppnås uten mer forpliktende tiltak. Mange folkehelseaktører, inkludert Legeforeningen, hadde forventninger om et forbud mot smakstilsetninger i snus, som ikke ble innfridd. Dette ville sannsynligvis bidratt til å redusere utbredelsen blant nye, unge brukere. Virkemidlet som har størst dokumentert effekt på tobakksbruken, nemlig avgifter, har ikke blitt løftet videre.

Én time fysisk aktivitet i skolen må innføres nå; det fremmer trivsel, læring og forebygger psykiske lidelser og livsstilssykdommer. I et stort, nytt forskningsprosjekt, "School in Motion", finner man at mer fysisk aktivitet også fører til at ungdomsskoleelever lærer bedre. Legeforeningen har sammen med "Alliansen for 1 time fysisk aktivitet i skolen" foreslått én time daglig fysisk aktivitet på alle skoletrinn. Stortingsmeldingen går ikke lengre i forpliktende retning enn å si at dette skal være en målsetning. Det vises for øvrig til høringsuttalelsen fra Alliansen for fysisk aktivitet i skolen. En bolig- og arealpolitikk som legger til rette for uorganisert fysisk aktivitet er viktige tiltak for å øke den fysiske aktiviteten i alle deler av befolkningen.

Smittevernberedskapen i kommunene er knapt eksisterende. Legemiddelmangel- og beredskap er et økende problem, grunnet lav lagerbeholdning både i kommunene, apotekene og hos grossistene. Dette er områder som krever større grad av offentlig regulering. Antibiotikaresistens er også en utfordring som beskrives godt i meldingen, men med få målrettede tiltak. Kantar TNS har gjennomført en opinionsundersøkelse på vegne av Legeforeningen. Den viser at antibiotikaresistens og nye sykdommer er det globale utviklingstrekket som flest tror vil få betydning for norsk helsetjeneste i årene fremover.

Helseskadelige forhold på arbeidsplassen gir uhelse. Det er videre vist at mange av disse helseskadelige arbeidsforholdene er sosialt skjevfordelte med en opphopning av arbeidsmiljøbelastninger i yrker som innehas av ufaglærte og personer med kortere utdanning. Folkehelsemeldingen peker på disse utfordringene, men fremmer ingen tiltak for å rette på dem. Bedriftshelsetjener og samfunnsmedisinere er en viktig aktør for å bidra til forebygging, og til at personer med sykdom/helseplager kan ta del i arbeidslivet. Rus- og avhengighetsproblematikk i arbeidslivet må forebygges. Legeforeningens støtter meldingens fremheving av Akan kompetansesenter som en viktig ressurs i den forbindelse.

Det kommunale utviklingsarbeidet bør skje på lokale premisser. Samtidig må det kommunale folkehelsearbeidet ha bedre medisinskfaglig ledelse i et tverrsektorielt samarbeid. Blant annet er det vesentlig at ikke miljø- og næringshensyn alene får dominere arealplanleggingen. En arealpolitikk preget av betydelig fortetting gir ikke gode oppvekstvilkår for verken barn eller sosialt marginaliserte grupper. Dette må møtes med tilstrekkelig samfunnsmedisinsk kompetanse og arbeid på alle nivå i samfunnet, spesielt i kommunene. Meld. St. 6 (2018-2019) foreslår å øke fylkeskommunenes folkehelseansvar. Legeforeningen har erfart at fylkeskommunene ikke har evnet å være noen kompetent støtte for det utøvende folkehelsearbeidet, og at kommunene har vist at de klarer å drifte sitt eget folkehelsearbeid godt, med svært begrensede midler. Legeforeningen er derfor skeptisk til forslaget i oppgavemeldingen.

Sosial ulikhet i helse tiltar. Legeforeningen ser med bekymring på at antall private helseforsikringer øker. Et av de sikreste tiltakene for utjevning av sosiale helseforskjeller er en godt utbygget offentlig helsetjeneste. Dette poenget underspilles i folkehelsemeldingen. Vi mener også at utsatte grupper, som ofte har et økonomisk motivert underforbruk av helsetjenester, bør kunne fritas for egenandel hos fastlegen. Det er behov for å rette oppmerksomhet mot utviklingen av det flerdelte helsevesen og ulik bruk av helsetjenester, spesielt innen det psykiske helsevernet. Det bør tas initiativ til en offentlig utredning om ulikhet i helsetjenesten.